

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»



Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Спеціальність 052 Політологія

Освітня програма «Політологія»

Тривалість викладання 2,3,4 чверті

Кількість кредитів 9 кредитів ЄКТС
(270 годин)

Заняття:

лекції: 2 години на тиждень

практичні заняття: 2 години на тиждень

Мова викладання українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»: <https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=7617>

Кафедра, що викладає Туризму та економіки підприємства



Пилипенко Ганна Миколаївна,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри туризму та економіки
підприємства

E-mail:

pylypenko.h.m@nmu.one

1. Анотація до курсу

Освітня компонента «Економічна теорія» належить до переліку обов'язкових навчальних дисциплін, що пропонуються в рамках циклу спеціальної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Політологія» спеціальності 052 Політологія на першому році навчання. Вона забезпечує загальний та професійний розвиток здобувача та спрямована на отримання поглиблених знань щодо сутності, форм

прояву та закономірностей сучасного економічного розвитку і їх відображення в економічних ідеях, концепціях і теоріях.

В межах дисципліни «Економічна теорія» розглядається предмет економічної теорії та його визначення різними школами, з'ясовується сутність економічних законів, аналізуються основні форми суспільного виробництва та закономірності їх еволюції, досліджується роль власності в економічних системах, аналізуються механізми конкуренції, підприємницької діяльності та формування доходів в сучасних умовах. На основі отриманих базових знань вивчається механізм функціонування національної та міжнародної економіки. Формуються уявлення про розвиток сучасної економічної науки і напрями використання її досягнень при формуванні теоретичних засад економічної політики держави.

2. Мета та завдання курсу

Мета дисципліни – набуття здобувачами базових економічних знань, формування дисциплінарних компетентностей щодо розуміння основних закономірностей економічного розвитку суспільства, а також навичок для аналізу і прогнозування поведінки суб'єктів у сфері взаємодії економіки і політики.

Завдання дисципліни:

- засвоєння категоріально-понятійного апарату економічної науки;
- формування розуміння сутності та характеру дії основних економічних законів, тенденцій розвитку та функціонування економічних систем;
- вивчення механізму та умов функціонування ринку, відтворення еволюції останнього до моделі змішаної економіки;
- розуміння механізму прийняття політичних рішень у сфері економіки, набуття знань про методи та інструменти державного регулювання економічних процесів;
- отримання навичків проведення самостійних досліджень специфіки функціонування національної та світової економіки, а також їхнього відображення в теоріях і концепціях сучасної економічної науки;
- формування економічного світогляду і критичного мислення майбутніх фахівців з політології.

3. Результати навчання

В освітньо-професійній програмі «Політологія» спеціальності 052 Політологія здійснено розподіл програмних результатів навчання (ПРН) за організаційними формами освітнього процесу. Зокрема, до дисципліни Ф7 «Економічна теорія» віднесено такі програмні результати навчання:

РН03	Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.
РН13	Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
СР01	Використовувати знання економічних закономірностей для аналізу і прогнозування поведінки суб'єктів у сфері політики, визначати

	перспективи розвитку політичних загальнодержавних та регіональних інститутів.
CP02	Здійснювати аналітичну діяльність, розробляти програму та проводити дослідження політичної сфери суспільства на основі використання сучасних технологій та методів.

Реалізація мети вимагає трансформації програмних результатів навчання в дисциплінарні, а саме:

- Знати основні етапи розвитку економічної науки та виявляти особливості поглядів учених на закономірності економічного розвитку
- Виявляти спадкоємність у розвитку економічної науки, прослідковувати генезу теорій з точки зору вираження економічних і політичних інтересів представників різних шкіл та напрямів економічної думки, а також їх ідейної боротьби.
- Критично оцінювати теорії і концепції сучасної економічної науки з огляду на їхню спроможність формувати теоретичне підґрунтя для прийняття політичних рішень у сфері економіки
- Розуміти сутність економічних законів та специфіку методів дослідження економічних процесів. Аналізувати взаємозв'язки між економікою та політикою на місцевому, національному, європейському та глобальному рівнях.
- Розуміти сутність та механізм реалізації економічної політики держави. Знати закономірності функціонування суспільного сектору економіки та специфіку прийняття колективних рішень у сфері виробництва суспільних благ.
- Знати сутність, структуру та типи економічних систем. Визначати роль власності в економічній системі суспільства, розрізняти її економічний та юридичний змісти.
- Знати сутність, розуміти механізм дії та характер економічних законів. Вміти аналізувати функції та соціально-економічні наслідки дії економічних законів.
- Розуміти історичний процес еволюції ринкової економіки. Вміти виокремлювати типи, види і форми конкуренції. Розрізняти ринкові структури з огляду на ступінь ринкової влади. Розуміти сутність підприємницької діяльності та її види.
- Знати основні види підприємства, розуміти механізм відтворення їх фондів, та аналізувати основні види доходів та джерела їх формування.
- Знати сутність національної економіки та основні показники результативності її функціонування. Розуміти закономірності, характер та наслідки циклічного розвитку національної економіки.
- Розуміти роль держави в економіці. Вміти розрізняти цілі, види та інструменти економічної політики держави. Знати механізм прийняття політичних рішень в економічній сфері.

– Знати закономірності розвитку світового господарства. Розрізняти основні форми міжнародних економічних відносин. Розуміти сутність і механізм функціонування глобальної економіки. Вміти виокремлювати та аналізувати глобальні виклики сучасності.

– Знати основні напрямки сучасної економічної науки, вміти розрізняти методологічні підходи, що лежать в основі її фундаментальних досягнень. Опанувати основні принципи проведення міждисциплінарних наукових досліджень.

– Вміти працювати із статистичними джерелами інформації, виявляти основні тенденції соціально-економічного розвитку та оцінювати якість економічних і політичних інститутів.

4. Структура курсу

Вид заняття	Внесок у загальну оцінку, балів
ЛЕКЦІЇ	
Тема 1. Економічна теорія: предмет і методи пізнання.	
1.1. Еволюція розвитку економічної науки.	
1.2. Предмет, методи та функції економічної теорії.	
1.3. Економічні категорії та економічні закони.	
1.4. Взаємодія економіки і політики.	
<i>Тестова контрольна робота №1</i>	2
Тема 2. Суспільне виробництво та форми його організації.	
2.1. Суспільне виробництво, його фактори та форми організації.	
2.2. Закон вартості та його роль в економіці.	
2.3. Форми обміну. Історичний процес виникнення грошей та розвиток їхніх функцій.	
<i>Тестова контрольна робота №2</i>	2
Тема 3. Типи економічних систем. Відносини власності.	
3.1. Сутність власності, її економічна роль.	
3.2. Типи економічних систем.	
3.3. Економічна роль держави.	
<i>Тестова контрольна робота №3</i>	2
Тема 4. Ринок в економічній системі суспільства.	
4.1. Еволюція товарного виробництва і виникнення ринку.	
4.2. Сутність ринку та його функції.	
4.3. Попит і пропозиція як елементи ринкового механізму. Закони попиту і пропозиції.	
4.4. Структура й інфраструктура ринку.	
<i>Тестова контрольна робота №4</i>	2
Тема 5. Умови існування ринку: конкуренція та підприємництво.	

Вид заняття	Внесок у загальну оцінку, балів
5.1. Сутність конкуренції та її роль в економіці.	
5.2. Типи, види та форми конкурентної боротьби.	
5.3. Монополізація економіки та її наслідки. Конкурентна політика держави.	
5.4. Сутність підприємництва, умови, форми та функції підприємницької діяльності.	
<i>Тестова контрольна робота №5</i>	
Тема 6. Доходи та форми їх отримання.	2
6.1. Сутність та значення доходу.	
6.2. Види доходів та джерела їх формування. Дохід як плата за надання економічних ресурсів.	
6.3. Податки як дохід держави і підґрунтя виконання її регулювальних функцій.	
6.4. Особливості функціонування суспільного сектора економіки.	
6.5. Соціальна політика держави.	
<i>Тестова контрольна робота №6</i>	2
Тема 7. Національна економіка та циклічний характер її розвитку.	
7.1. Національна економіка: сутність, ознаки, суб'єкти.	
7.2. Основні індикатори розвитку національної економіки.	
7.3. Циклічність економічного розвитку.	
7.4. Соціально-економічні наслідки циклічності: інфляція і безробіття.	
7.5. Стабілізаційна політика держави.	
<i>Тестова контрольна робота №7</i>	
Тема 8. Міжнародні економічні зв'язки.	
8.1. Сутність світового господарства та основні етапи його розвитку.	
8.2. Глобалізація як сучасний етап розвитку світового господарства.	
8.3. Форми міжнародних економічних відносин.	
8.4. Торговельна політика, її види та інструменти.	
8.5. Міжнародний рух капіталу та переміщення трудових ресурсів. Економічна політика у сфері міграції та іноземних інвестицій.	
8.6. Валютний курс та валютна політика. Регулювання платіжного балансу.	
<i>Тестова контрольна робота №8</i>	
Тема 9. Сучасні економічні теорії.	
9.1. Основні напрями сучасної економічної науки.	
9.2. Методологічні особливості неокласики, кейнсіанства, неомарксизму та інституціональної економічної теорії.	
<i>Тестова контрольна робота №9</i>	2

Вид заняття	Внесок у загальну оцінку, балів
Тема 10. Протистояння неокласичної та кейнсіанської парадигм економічної теорії.	
10.1. Кейнсіанство та його роль у процесі становлення й розвитку системи державного регулювання економіки.	
10.2. Економічні ідеї Дж. Стігліця.	
10.3. Особливості неокласичної теорії. Неоліберальні концепції Ф. фон Хайєка та М. Фрідмана.	
10.4. Сучасне лібертаріанство.	
<i>Тестова контрольна робота №10</i>	2
Тема 11. Особливості неомарксизму та інституціональної економічної теорії.	
11.1. Методологічні ознаки неомарксизму. Радикальна політекономія Г. Маркузе і Е. Фромма.	
11.2. Неінституціональна теорія суспільного вибору (Дж. Б'юкенен, Г. Таллок та М.Олсон).	
11.3. Інституціоналізм в новій економічній історії: Р. Фогель і Д. Норт.	
11.4. Інституціональні концепції економіки розвитку.	
<i>Тестова контрольна робота №11</i>	2
Разом теоретична частина	22
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	
Тема 1. Економічна теорія: предмет і методи пізнання.	
<i>Презентація про внесок мислителя певного періоду у розвиток економічної науки.</i>	3
Тема 2. Суспільне виробництво та форми його організації.	
<i>Обговорення, вирішення кейсів.</i>	3
Тема 3. Типи економічних систем. Відносини власності.	
<i>Обговорення, дискусія.</i>	3
Тема 4. Ринок в економічній системі суспільства.	
<i>Реферування розділів книги Ч. Лінблома «Ринкова система: що це таке, як вона працює і що з нею робити»</i>	3
Тема 5. Умови існування ринку: конкуренція та підприємництво.	
<i>Презентація про інституціональні основи ринкової економіки.</i>	5
<i>Реферування книги М. Вебера «Протестантська етика і дух капіталізму».</i>	3
Тема 6. Доходи та форми їх отримання.	
<i>Робота із статистичними матеріалами: підготовка аналітичного звіту про джерела і рівні доходів в Україні, напрямки формування і використання державного бюджету України.</i>	3
Тема 7. Національна економіка та циклічний характер її розвитку.	
<i>Робота із статистичними матеріалами: підготовка аналітичного</i>	3

Вид заняття	Внесок у загальну оцінку, балів
<i>звіту про основні макроекономічні індикатори соціально-економічного розвитку та напрями економічної політики держави.</i>	
Тема 8. Міжнародні економічні зв'язки.	
<i>Обговорення, дискусія на тему «Міжнародна міграція: причини, масштаби, наслідки».</i>	3
Тема 9. Сучасні економічні теорії.	
<i>Презентація про методологічні особливості напрямів сучасної економічної науки.</i>	3
Тема 10. Протистояння неокласичної та кейнсіанської парадигм економічної теорії.	
<i>Реферування розділів книги Дж. Стігліця «Економіка державного сектора», роботи Ф. фон Хайєка «Дорога до рабства»</i>	3
Тема 11. Особливості неомарксизму та інституціональної економічної теорії.	
<i>Реферування розділів книг: Е. Фромма «Втеча від свободи» і «Здорове суспільство», М. Олсона «Логіка колективних дій».</i>	3
Презентація результатів індивідуального дослідження творчості представника сучасної економічної науки	40
Разом практична частина	78
Всього за дисципліну	100

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення*

Активованій акаунт університетської пошти (student.i.p.@nmu.one) на Офіс365, використання дистанційної платформи (<https://do.nmu.org.ua/>).

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Загальні критерії досягнення результатів навчання відповідають описам 6-го кваліфікаційного рівня НРК.

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни **на підставі поточного оцінювання знань** за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування, участі в обговореннях і дискусіях, вирішенні кейсів, реферуванні наукових робіт, презентацій, виконанні практичних робіт і підготовці й захисту індивідуального завдання складатиме не менше 60 балів.

Теоретична частина оцінюється за результатами задачі одинадцяти контрольних тестових робіт, кожна з яких містить тестові запитання з однією правильною відповіддю і оцінюється у 2 бали (максимальна кількість балів за теоретичну частину – 22).

Практична частина оцінюється за видами робіт:

- участь в обговореннях і дискусіях, вирішенні кейсів, реферуванні наукових робіт, підготовці презентацій, виконанні практичних робіт (максимальна кількість балів – 38);
- виконання індивідуальних завдань з подальшою презентацією (максимальна кількість балів – 40).

Розподіл балів за видами робіт представлено в таблиці пункту 4 Структура курсу.

6.3. Критерії оцінювання *індивідуальних завдань*:

40 балів: проаналізовано основні твори представника економічної науки, охарактеризовано домінуючий тип застосованої вченим методології досліджень, виокремлено основні його наукові здобутки, визначено спорідненість з іншими напрямками сучасної економічної науки, здійснено оцінку значення відкриттів для науки і практики.

30 балів: проаналізовано основні твори представника економічної науки, охарактеризовано домінуючий тип застосованої вченим методології досліджень, не в повній мірі виокремлено основні його наукові здобутки, визначено спорідненість з іншими напрямками сучасної економічної науки, не достатньо повно здійснено оцінку значення відкриттів для науки і практики.

отримано правильну відповідь з незначними неточностями згідно з еталоном, відсутня формула та/або пояснення змісту окремих складових, або не зазначено одиниці виміру.

20 балів: проаналізовано основні твори представника економічної науки, з незначними неточностями охарактеризовано домінуючий тип застосованої вченим методології досліджень, не в повній мірі виокремлено основні його наукові здобутки, не визначено спорідненість з іншими напрямками сучасної економічної науки і не достатньо повно здійснено оцінку значення відкриттів для науки і практики.

10 балів: проаналізовано лише одну працю представника економічної науки, з незначними неточностями охарактеризовано домінуючий тип застосованої вченим методології досліджень, не в повній мірі виокремлено основні його наукові здобутки, не визначено спорідненість з іншими напрямками сучасної економічної науки і не достатньо повно здійснено оцінку

значення відкриттів для науки і практики.

0 балів: студент просто переказав основний зміст роботи певного представника економічної науки без його аналізу.

6.4. Критерії оцінювання *презентації*:

10 балів: наявність заголовку, визначення актуальності, однієї-двох тез та аргументів на їхню користь, логічного взаємозв'язку між тезою та аргументами, правильна мова написання, наявність висновку, дотримання встановленого обсягу.

7 балів: наявність заголовку, визначення актуальності, однієї-двох тез та аргументів на їхню користь, незначні помилки логічного характеру між наведеною тезою та аргументами, незначні помилки у мові викладення, наявність висновку, дотримання встановленого обсягу.

4 бали: відсутність одного з обов'язкових структурних елементів презентації (заголовку, визначення актуальності, однієї-двох тез та аргументів, висновку), наявність орфографічних та/або граматичних помилок або недотримання встановленого обсягу.

2 бали: неструктурованість роботи, недотримання встановленого обсягу, велика кількість орфографічних та/або граматичних помилок, відсутність переконливих аргументів на користь тези.

Іспит проводиться у вигляді комплексної контрольної роботи, яка включає запитання з теоретичної та практичної частини курсу. Білет складається з **60 тестових завдань** з чотирма варіантами відповідей, одна правильна відповідь оцінюється в 1 бал (**разом 60 балів**) та **двох завдань** з практичної частини, кожне з яких оцінюється максимум у 20 балів (**разом 40 балів**).

Отримані бали за вирішення тестів і практичні завдання додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за виконання комплексної контрольної роботи здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням "Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті "Дніпровська політехніка" <https://inlnk.ru/xvgyx>

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності

(списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика. Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану корпоративну університетську пошту.

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту.

7.3. Політика щодо перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання підсумкового оцінювання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4 Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може опротестувати виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.5. Відвідування занять. Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту.

За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням з керівником курсу.

7.6. Бонуси. Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувача вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Геологія». За участь в анкетуванні та/або в науковій роботі, конференціях здобувач вищої освіти отримує **5 балів**.

8 Рекомендовані джерела інформації

Базові

1. Економічна теорія : навч. посіб. / Г. М. Пилипенко, Ю. І. Пилипенко; М-во освіти і науки України, нац. техн. ун-т. Дніпровська політехніка». Дніпро: НТУ «ДП», 2022. 194 с.

2. Предборський В.А. Економічна теорія : підручник. Київ : Кондор, 2022. 492 с.

3. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність : підручник / Е. М. Забарна, О. М. Козакова, Н. О. Задорожнюк та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 412 с.

4. Економічна теорія : навч. посіб. / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, О. С. Марченко та ін. ; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид. Харків : Право, 2019. 268 с.

5. Економічна теорія : підручник / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін. ; за заг. ред. В.Д. Лагутіна. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
6. Шибасєва Н. В., Бабан Т. О., Ткаченко С. Є. Сучасні економічні теорії: навчальний посібник. Харків: ДБТУ, 2024. 145 с.
7. Історія економічних вчень : підручник. Ч.2. за ред. В. Д. Базилевича. Київ : Знання, 2006. 575 с.

Додаткові

1. Лагутін В.Д. Епістеміологія економічної науки XXI століття. *Вісник КНТЕУ*. 2021. № 2. С. 38–52. DOI: [http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021\(136\)03](http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021(136)03).
2. Ожелевська Т. С. Економічна теорія та економічна реальність України: інституційна пастка. *Економіка та держава*. 2021. № 8. С. 98–104. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.8.98
3. Пилипенко Г. М., Гузенко І. Ю. Методологічний дискурс глобальної економіки. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2024. №2. С. 86–92. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/86.086>.
4. Пилипенко Г. М., Пилипенко Ю.І., Юденко В.І., Юденко В.В. Методологічний аспект дослідження феномену «креативна корпорація». *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2024. № 4. С.26–33. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/88.026>.
5. Пилипенко Г. М., Герасименко Т. В., Литвиненко Н. І. Глобальні тенденції міжнародного руху капіталу. *Бізнес-Інформ*. 2023. №10. С.31–37. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-10-31-37>.
6. Pylypenko H. M., Herasymenko T. V. Industry 4.0 and its influence on the reshoring trends in the global economy. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2023. №4. С. 67–74. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/84.067>.
7. Пилипенко Г. М. Економічний та соціологічний підходи до аналізу ринкової поведінки економічних суб'єктів. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*, 2022. №2. С. 9 –16. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/78.009>.
8. Ткач Є.В., Нікіфоров П.О. Економічна теорія та економічна політика: взаємодія в сучасних умовах України. *Економіка та суспільство*. 2022. №4. С. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-22>.
9. Уманців Ю. М. Економічна теорія у новітньому методологічному дискурсі. *Scientia fructuosa*. 2020. №124 (2). С.51–63. DOI: [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2019\(124\)03](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2019(124)03).